

Okul Öncesi Eğitimde Açık Hava Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüş ve Uygulamaları

Zeynep ALAT, Özlem AKGÜMÜŞ & Didem CAVALI

Özet- Okul öncesi öğretmenlerinin açık hava etkinlikleri ile ilgili düşünce, tutum ve uygulamalarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde gerçekleştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı programlarda görev yapmakta olan farklı eğitim derecelerine ve farklı sürelerde deneyime sahip öğretmenlerden nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Veriler literatür ışığında araştırmacılarca kodlanmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular, öğretmenlerin açık hava etkinlikleri konusunda genel olarak olumlu düşünce ve tutumlara sahip olduklarını ancak fiziksel şartların yetersizliği, okul bahçelerinde güvenlik tedbirlerinin alınmamış oluşu, sınıfların kalabalık oluşu, çocukların açık havada hastalanacaklarına dair kaygılar taşımaları, velilerin olumsuz tepkileri gibi nedenlerle uygulamada açık hava etkinliklerine yeteri kadar yer veremediklerini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, açık hava etkinlikleri, öğretmen, etkinlikleri

Abstract- Outdoor Activities: Early Childhood Teachers' Beliefs and Practices. The aim of this research was to explore early childhood education teachers' beliefs and practices towards outdoor play. The participants were recruited from the early childhood education programs in a province within the Black Sea Region and had varying levels of training and experience. In this qualitative research, data were collected through semi-structured interviews with the participants. Additionally, two focus group sessions were held. All the interviews were transcribed and then coded to obtain major themes. Results showed that the teachers had positive feelings and attitudes towards outdoor play but did not practice what they believed in. Factors including poor physical conditions of the playgrounds, crowded classrooms, ungrounded fears that children would get sick when they are exposed to cold weather, and parental resistance were given as the reasons the participants do not make room for outdoor play in their teaching.

Key Words: Early childhood education, outdoor activities, teachers, children.

Giriş

Ülkemizde son 20 yılda yoğun bir şekilde gerçekleşen köyden kente göçle birlikte ülke nüfusumuzun %70'i kent ve ilçe merkezlerinde yaşar hale gelmiştir (Sunar & Okman Fişek, 2005). Kent merkezlerindeki bu hızlı nüfus artışına kentlerdeki altyapı hizmetlerinin gelişimi eşlik edememiş ve netice itibariyle insanlar her geçen yıl yüksekliği daha da artan birbirine yapışık apartmanlarda, park, yeşil alan, rekreasyon alanları, bisiklet yolları, metro gibi kentsel yaşamın niteliksel göstergelerinden uzak yaşamaya mahkum edilmişlerdir (Talay, Aslan & Belkayalı, 2010). Şehir içi trafiğinin hızlı akması, trafik kurallarına riayet edilmemesi ve önceliğin yayalara değil taşıtlara verilmesi gibi nedenlerle kaldırımların bile motorlu taşıtların işgali altında olduğu sokak ve caddelerde trafik terörü hayatın bir parçası haline gelmiştir. Her metrekare alanın rant değeri taşınması, paranın estetiğe tercih edilmesi nedeniyle kent içindeki yeşil alanlar hızla yok edilmektedir. Yeşil alanların sağladığı kentin dokusunu yumuşatıp güzelleştirme, gürültüye perde çekme, yaya kaldırımlarını güvenli hale getirme, stresi azaltıp insanlara huzur verme, mahalle sakinleri için bir etkileşim alanı yaratma, biyolojik çeşitliliğin devamını sağlama ve kent içinde de bir doğal ortam yaratma gibi işlevlerinse (Bal, 2005; Talay, Aslan & Belkayalı, 2010), ne yazık ki kentlerimizde kapalı, klimalı alışveriş merkezlerince gerçekleştirilmesi beklenir hale gelmiştir.

Nüfus yoğunluğu, kentlerin, kırsaldaki herkesin herkesi tanıdığı mahalle ya da köy hayatının aksine aynı apartmanda yaşayan sakinlerin bile birbirini tanımadığı, sokakların birbirine selam bile vermeden geçen yabancıların kaynadığı alanlara dönüşmesine yol açmıştır. Medyanın da aşırı vurgulama yapmaktan kaçınmadığı bir "yabancı fobisi" zihinlere kazınarak özellikle kadın ve çocukların, ki araştırmalara göre bu iki gruba yönelik en büyük tehlike yakın çevreden gelmektedir (kadına yönelik her türlü şiddet ve çocuk istismarı çoğunlukla aile içinde gerçekleşmektedir), eve kapanmalarına, kapatılmalarına yol açmaktadır (Burdette & Whitaker 2005a; Herrington & Studtmann 1998; Malone & Tranter, 2003; White, 2004).

Doğum oranındaki yıllar içinde meydana gelen azalmayla birlikte hanelerdeki çocuk sayısı azalmış, buna bağlı olarak aile içinde çocuğun değeri artmış ve aileler çocuklarını her türlü riskten koruma çabası içine girmişlerdir (Frost, 2006; Kağıtçıbaşı, 1991; Kağıtçıbaşı 1996; Sunar & Okman Fişek, 2005; Staempfli, 2009; Tucker, 2008). Bu çabalar çocukların davranışlarının aşırı sınırlandırılmasıyla sonuçlanmıştır (Staempfli, 2009). Okula yürüyerek ya da bisikletle gitme artık maziye karışmış ve okul ne kadar yakın olursa olsun çocukların okula servislerle taşınması gerektiğine dair bir inanç ve uygulama

hakim olmuştur (Valentine & McKendrick, 1997). Apartman hayatının arınık ortamında doğal hayattan kopuk yaşayan ebeveynler çocuklarını kirden, çamurdan, böceklerden, hayvanlardan, yağmurdan ve kardan, yani doğaya ait her şeyden koruma ihtiyacı duyar hale gelmişlerdir (White, 2004). Apartmanda yaşayan ebeveynlerin sokaktaki çocuğunu takip etme şansının azalması, mahalle dayanışmasının kent ortamında yok olması gibi nedenlerle günümüz çocuklarının değil mahallede, sokakta oynama şansları kalmamış, ancak velileri eşliğinde ara sıra parka gider hale getirilmişlerdir (Rivkin, 1997; Valentine & McKendrick, 1997).

Maalesef, yetersiz sayıda ve büyüklükte olan parklar da çocukların ilgi ve ihtiyaçları gözetilerek değil yetişkinlerin onlar için uygun gördüğü şekilde oluşturulmuş, beton zemin üzerine yerleştirilmiş renkli plastikten yapılmış kaydırak ve salıncaklardan ibaret yerler olup sadece kaba motor becerilerin kullanılmasına imkan veren fakat çocukların yaratıcılıklarını ve sosyal etkileşimlerini desteklemekten uzak, merak ve ilgi uyandırmayan, çocuklar tarafından sıkıcı olarak nitelendirilen, yoğun fiziksel aktiviteyle meşgul olmak istemeyen ya da yorulan, yalnız kalmak isteyen çocuklara sunabileceği hiçbir şeyi olmayan, çoğu zaman herhangi bir doğal doku içermemesi nedeniyle doğayla etkileşim imkanı vermeyen yapay alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Dyment & Bell 2008; Frost, 2006; Hart and Sheehan 1986; Herrington& Studtmann 1998; Malone & Tranter 2003; Sener, 2006; Staempfli 2009; White, 2004). Bu yapaylık evlere kadar sinmekte ve çocuklar açık havada yaşamadıkları heyecanı televizyon ve bilgisayar oyunlarında hem de koltuklarından kalkmalarına gerek kalmadan yaşama yoluna gitmektedir (Burdette & Whitaker 2005a; Burdette & Whitaker 2005b; Clements, 2004; Fjørtoft, 2001; Staempfli, 2009; Tucker, 2008; Valentine & McKendrick, 1997). Ebeveynlerin çocukları için bebeklikten itibaren bakıcı olarak kullandıkları televizyon, hele de günümüzde çocuklarına hayır demeyi bir günah olarak algılayan velilerin yarattığı özgür ortamda, çocuklara gün boyu hizmet vermektedir (Rivkin, 1997). Televizyon ve bilgisayar yalnızca açık hava oyunlarına değil, ev ortamında akranlarla ya da yalnız oyuna da tercih edilmektedir (Burdette & Whitaker 2005b, Clements, 2004). Aynı şekilde, ebeveynlerle geçirilen kaliteli zaman, birlikte televizyon izleme ya da sinemaya gitmeden ibaret kalabilmektedir.

Sanayileşmeyle birlikte çocukluk kavramının farklılaşmaya başlaması ve çocukluk çağı kapsamının düzenli olarak genişletilmesine paralel olarak zorunlu eğitim çağı uzatılmıştır. Gelişmiş ülkelerde genellikle K-12 olarak adlandırılan anasınıfından başlayıp 12. sınıf eğitiminin tamamlanmasıyla biten zorunlu eğitim çağı ülkemizde de 12 yıla çıkarılmıştır. Anasınıfı eğitiminin de ülke genelinde zorunlu hale getirilmesi için çalışmalar yoğun bir şekilde sürdürülmektedir (Ural ve Ramazan, 2007). Yüksek duvarlarla çevrili çok katlı binalardan oluşan okullarımız betondan oluşan “bahçeleri,” sınıfta tahta sıralarda saatlerce oturmayı gerektiren öğretim uygulamaları ve haftada bir iki saatten oluşan beden eğitimi dersleriyle birlikte değerlendirildiğinde, çok acıdır ki, daha çok bir cezaevi görünümü arz etmektedir (Başar, 2000). Öğrencilerin istedikleri okullarda eğitimlerine devam edebilmeleri ve üniversite eğitimi alabilmelerinin merkezi yerleştirme sınavlarında başarılı olmaları önkoşuluna bağlı olması nedeniyle çocuk ve gençlerin oturarak geçirdikleri pasif zaman dilimi okul sonrası ve hafta sonlarında da etüt merkezi ve sınava hazırlık programlarında sürdürülmektedir. Artık bir eğitimcinin ya da okulun başarısı öğrencilerinin merkezi yerleştirme sınavlarındaki başarılarıyla ölçülmekte ve doğal olarak öğrenci ve eğitimcilerin bütün çalışmaları sınava hazırlığa odaklanmaktadır. Ev, okul, etüt merkezi, dersane ve AVM seçeneklerinden oluşan bu çoktan seçmeli hayatta çocuklara oyun oynayacak yer ve zaman bırakılmamakta ve oyunun çocuğun temel bir ihtiyacı olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir (Waite, 2010).

Çalışan anne sayısının artması ve okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma faaliyetlerine bağlı olarak çocukların kurum bakımına ve kurumsal eğitime alınması çok daha erken yaşlarda başlayabilmektedir. Özellikle gelir dağılımına bağlı eşitsizliklerin kaldırılmasında önemli rol oynayan erken çocukluk eğitime önem veren gelişmiş kimi ülkelerde 3-5 yaş çocukları için okullaşma oranı çok yüksektir. Araştırmalarca kanıtlanan çocuk gelişimi üzerindeki bütün pozitif etkilerine rağmen, okul öncesi eğitim programlarında da açık hava etkinlikleri ve oyunun ihmal edilmesi sadece mevcut pasif yaşantının daha erken yaşlara çekilmesi anlamına gelme tehlikesi taşıyabilecektir. Kapalı mekanlarda, yetişkinlerin sıkı kural ve denetimleri altında geçirilen hareketsiz yaşantının obezite endemiğinin patlamasına ve ona bağlı olarak gelişen diyabet ve kardiyovasküler bozuklukların artmasına yol açacağı endişesi yersiz bir kaygı değildir (Brown, Pfeiffer, McIver, Dowda, Almeida & Pate, 2006; Bower, Hales, Tate, Rubin, Benjamin, & Ward, 2008; Cardon & De Bourdeaudhuij, 2008; Finn, Johannsen, & Specker, 2001; Fjørtoft 2001; Frost, 2006; Hannon & Brown, 2008; Hinkley, Crawford, Salmon, Okely & Hesketh, 2008; Pate, Pfeiffer, Trost, Ziegler & Dowda, 2004; Saakslahi ve diğerleri, 2004; Staempfli 2009). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nde okul öncesi eğitime devam eden çocukların %50’sinin, özellikle de kız çocuklarının yeteri kadar fiziksel aktivitede bulunmadıkları (Tucker, 2008) ve 12 yaş altı çocukların %60’ının koroner kalp hastalıkları için en az bir risk faktörü taşıdığı saptanmıştır (Louie and Chan, 2003). Okul öncesindeki

fiziksel aktivite alışkanlıkları ileriki yıllarda ve yetişkinlikte de aynı şekilde devam etmektedir (Louie & Chan, 2003, Tucker, 2008). Yetişkinlerdeki obezite ve ona bağlı sorunların tedaviye direnç göstermesi nedeniyle erken çocukluk döneminden başlayarak çocukların günde en az 60 dakika aktif beden eğitimi dersi almaları, en az 60 dakika da özellikle açık havada serbest zaman geçirmelerinin sağlanması ve hareketsiz kaldıkları zaman dilimlerinin bir saati geçmemesi National Association for Sport and Physical Education [NASPE] (2009) tarafından koruyucu tedavi olarak önerilmektedir.

Ayrıca, kapalı mekânlarda doğadan kopuk yaşayan çocuklar için doğa ancak belgesellerde yaşanan egzotik bir varlığa dönüşür (White, 2004). Doğayla etkileşim içine girmeden büyüyen çocuklar doğada kendilerini rahatsız hisseder, doğaya ait her şeyden kaçınmaya başlar ve çevre sorunlarına karşı duyarsızlaşır. Araştırmalara göre doğa sevgisi ve olumlu çevre tutumlarının geliştirilmesi için erken çocukluk dönemi kritik bir önem taşır (Wilson, 1996). Çocukların küçük yaşlardan itibaren düzenli olarak doğada zaman geçirmelerinin ve hayvan sevgisi geliştirmelerinin sağlanması ve okul bahçelerinin doğayı arka bahçeye getiren alanlar olarak yeniden düzenlenmesi çevre konusunda duyarlı bireyler yetiştirilmesi için hayati önem arz etmektedir.

Dolayısıyla, okul öncesi eğitim kurumlarının, açık hava etkinliklerine düzenli ve yeterli miktarda yer vermesi ve çocuklara doğayla etkileşim imkânları sunması hem çocukların sağlıklı yetişmelerini hem de doğayı seven ve doğayı koruma yolunda çaba gösteren bireyler olarak yetişmelerini sağlama açısından önem taşır. Açık hava etkinlikleri; öğretmen ve öğrencinin sınıf ortamının kısıtlamalarından uzak özgürce etkileşime girmelerini sağlayan; bireyin hem kendisine ilişkin hem de sosyal, akademik ve çevreye ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarının gelişmesi için çeşitli fırsatlar sunan öğrenme sürecidir (Ford,1981; Perry, 2001). Çocuklar hayata geldikleri andan itibaren çevrelerini ve kendilerini hareket yardımıyla tanır. Henüz yürüyemiyorken, konuşamıyorken, zihinsel olarak belirli bir olgunluğa erişmemişken çevreyle ilgili ilk deneyimlerini duyu organları vasıtasıyla yaşarlar. Maria Montessori, Jean Piaget, Rousseau ve Froebel gibi ünlü eğitimciler hareketi davranışla birlikte ele almışlar ve erken çocuklukta açık hava etkinliklerinin gelişime katkısını vurgulamışlardır (Bilton, 2010; Ouvry, 2005). Daha sonra bu gelenek Amerika, İngiltere, Singapur ve Yeni Zelanda'da sürmüştür (Bilton, 2010; Martin & Ho, 2009; Wilson, 2008). Bugün, İskandinavya'da 3-6 yaş çocuklarına hizmet veren okullarda eğitimin büyük bölümünün kar kış demeden doğada (okulların yeşillendirilmiş bahçelerinde ya da yakınındaki ormanlık alanda) gerçekleşmesi artık yaygın bir uygulamaya dönüşmektedir. Bu okullarda eğitim gören çocukların oyunlarında daha yaratıcı oldukları, motor becerilerinin daha iyi geliştiği ve de hastalık nedeniyle devamsızlık oranlarında büyük bir azalma yaşandığı tespit edilmiştir (Fjørtoft, 2001).

Açık hava alanları, bahçeler çocukların duyu organları vasıtasıyla kendilerini ve çevrelerini tanımalarına olanak sağladığı için önem taşır (Ouvry, 2005; White, 2008). Açık hava alanları çocuklar için özeldir ve çocukların büyümelerine yardımcı olduğu gibi her yönüyle gelişmelerine olanak sağlar (Wilson,2008). Dünyayla ilgili bilgilerini paylaşma, duygularını ifade etme, başkasının yardımı olmadan karar verme yeteneği, özgüven, okuryazarlık, matematik ve fen gibi önemli becerilerinin gelişmesi, onların okulda ve hayatta daha başarılı olmalarını sağlar (Wilson,2008). Ayrıca çocuklara deneye, keşfe, araştırmaya dayalı öğrenme ortamları sunar. Çocuklar tüm duyarlarına hitap eden sağlıklı bir çevrede doğayla iç içe özgürlüğün tadına vararak ve eğlenerek öğrenir. Okul öncesi çocuklarının kısıtlama olmaksızın malzemeleri kullanmaları, onları yaratıcılığın ve anlamının en üst seviyesine çıkarmaktadır (Studer, 1998). Çocuklar kendilerini ve yeteneklerini serbest oyun sırasında keşfeder (Ouvry, 2005). Beynin büyüme ve gelişmesi, vücut ve duyu gelişimi birbirinden bağımsız değildir (Ouvry, 2005). Temiz havanın ve egzersizin beyin gelişimi için önemi ispatlanmıştır (White, 2008). Açık hava etkinlikleri ve doğada geçirilen zaman konsantrasyon, otonomi, ve özdisiplin becerilerini geliştirerek çocukların sınavlarda daha başarılı olmalarını sağlar (White, 2004). Çocukların dil becerileri; çıkarsama, planlama, gözlem yapma, fark etme, karar verme gibi yönetici bilişsel becerileri; koordinasyon, dayanıklılık, denge gibi motor becerileri doğayla etkileşim neticesinde daha iyi gelişir. Antisosyal davranışlarda azalma, işbirliği, dayanışma, uzlaşma, çatışma çözme becerilerin de ise artış görülür (Burdette & Whitaker, 2005b). Ayrıca çocukların da diğer çocuklardan veya yetişkinlerden uzak, yalnız kalmaya ihtiyaç duydukları alanların olduğu unutulmamalıdır. Çocukların yalnız oynamaları kendi duyu ve düşüncelerinin farkına varmalarına, toplumsal norm ve kurallardan bir süre de olsa uzaklaşmalarına imkân sağlar (Perry, 2001). Bu nedenle, peyzaj mimarlarıyla birlikte planlanarak yeşillendirilmiş okul bahçeleri çocukların bu ihtiyaçlarına da yanıt verecektir.

Yukarıda sıralanan faydalarına rağmen, okul öncesi kurumlarında yapılan araştırmalar, müfredat ve donanım eksikliğinin yanı sıra öğretmenlerin açık hava eğitimi ile ilgili donanımsız olmaları nedeniyle açık hava etkinliklerine yeterince yer veremedikleri ya da verseler bile bu etkinlikleri yeterince etkin bir şekilde gerçekleştiremediklerini ve bu nedenle de çocukların motor becerilerinin yeterince gelişmediğini göstermektedir (Bilton, 2010; Wilson, 2008). Oysaki müfredatın bütün gelişim alanlarına hitap etmesi;

öğretmenlerin de çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda uzman kişiler olarak etkili açık hava programları yaratmaları gerekir (White, 2008). Öğretmenler, açık hava eğitim ortamını düzenleyerek çocukların yaşadıkları dünyayı keşfetmelerine olanak sağlamalıdır (Studer, 1998; White, 2008).

Maalesef, pek çok öğretmen açık hava ve bahçe etkinliklerinin sadece fiziksel gelişimi desteklediği yönünde bir inancıya sahip olup açık hava etkinliklerine gerektiğinde yer vermemektedir (Bilton, 2010; Rivkin, 2000; Wilson, 2008). Genelde öğretmenler için bahçe etkinlikleri çocukların aktif, gürültülü ve fiziksel oyun oynadıkları ve öğretmenlere sınıf içi aktivitelerden nefes alma fırsatı veren bir faaliyetten ibarettir (Davies, 1996; Wilson, 2008). Kimi öğretmenler içinse, çocuklarla sınıf dışında geçirilen zaman dilimi, öğretmenlerin kendileri için gerginlik kaynağıdır (Bilton, 2010). Bu gerginliklerin en büyük sebebini günümüz toplumunda yaygın olan korkulardan ve kaza ve yaralanma ihtimalinden kaynaklanan güvenlik sorunu teşkil eder. Bütün bu sayılan nedenlerle öğretmenlerin çoğu etkinlik yapmak için sınıf ortamını bahçeye tercih etmektedir. Halbuki çocukların büyümeleri ve öğrenmeleri için risk almaya ihtiyaçları vardır (Little & Wyver, 2008). Hayat finansal, fiziksel, duygusal, sosyal risklerle doludur ve çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için makul düzeyde risk almaları gerekir (Frost, 2006; Little & Wyver, 2008; Staempfli 2009). Risk alma, yetişkinlikte hayata uyum sağlamayı kolaylaştıran riskli durumlarla baş etme, kendi karar ve davranışlarının sonuçlarından sorumlu olma, kendi beceri ve kapasitesinin sınırlarını öğrenme gibi erken yaşta kazanılması gereken oldukça önemli becerileri kazanmayı sağlar. Çocuklarda doğuştan itibaren var olan risk alma istek ve eğilimi köreltilmemeli aksine gerekli güvenlik tedbirleri alınmak kaydıyla desteklenmelidir.

Öğretmenler, çocukların dışarıda yapılan etkinliklerde daha çok eğlendiklerini ve doğal unsurları daha çekici bulduklarını kolayca görebilir. Açık hava ortamının sağladığı uyarıcı çeşitliliği ve zenginliğinin ve doğal unsurları kapsamının çocukların oyun sahasına ilgilerini arttırdığını gözleme şansı yakalayan öğretmenler bile bu uyarıcı zenginliğini kendiliğinden bir öğrenme fırsatına dönüştürmekte zorlanmaktadır (Wilson, 2008).

Türkiye’de ise ilköğretim okulu bahçelerinin küçük çocuklara uygun olmayışı, okul öncesi öğretmenlerinin bedensel gelişime gittikçe daha az önem vermelerine ve sınıf içi faaliyetlere ağırlık vermelerine sebep olmaktadır (Gürkan, 1978; Kandır & Çatlak, 2006; Talay, Aslan & Belkayalı, 2010; Taner Derman & Başal, 2010). Öğretmenler daha kaliteli açık hava ortamlarında çocuklarla daha fazla etkileşime girer. Kaliteli ortamlarda öğretmenlerin; çocukların deneyimleri üzerinde daha kolaylaştırıcı ve daha destekleyici tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (Wilson, 2008). Okul öncesi öğretmenleri üzerinde yapılan çalışmalarda; öğretmenlerin açık hava etkinliklerinde çok aktif olmadıkları, genel olarak eğitim ortamını hazırladıkları ve istenmeyen davranışlara müdahale ettikleri görülmüştür (Maynard & Waters, 2007; Wilson, 2008). Çoğu öğretmene göre çocuklar etkinlik esnasında denetlenmelidir. Fakat etkinliklere daha çok konsantre olabilmeleri ve açık havada gerçekleştirilen etkinliklerin gerçekten faydalı olabilmeleri için çocukların özgürlüğe, seçim yapmaya, risk almaya ve kesintisiz zaman dilimine ihtiyaçları vardır.

Bu çalışmada, açık hava etkinlikleri konusunda okul öncesi öğretmenlerinin görüş ve uygulamalarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin açık hava etkinlikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenleri açık hava etkinliklerine ne kadar sıklıkla yer vermektedirler?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin açık hava etkinliklerini gerçekleştirmelerinin önündeki engeller nelerdir?
4. Okul öncesi öğretmenleri açık hava etkinlikleri esnasında nasıl bir rol üstlenmektedir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada da katılımcıların bakış açılarını mümkün olduğunca yakından ve detaylı olarak tespit etmek amacıyla nitel bir araştırma yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Nitel araştırma, incelenen olguya ilişkin olarak katılımcıların yaşantılarındaki gündelik ve sorunlu anların ve anlamlandırmaların daha detaylı incelenmesine imkân verir (Denzin & Lincoln, 1998). Bireylerin olgulara atfettikleri anlamların doğal ortamda ortaya çıkarılmasını sağlar. Daha önceden belirlenmiş veri toplama yöntemlerinin katı bir şekilde uygulanması zorunluluğu yoktur. Araştırmacıya esneklik tanınır. Bu çalışmada, yarı-yapılandırılmış görüşme ve odak-grup uygulamalarıyla veriler toplanmıştır.

Katılımcılar

Karadeniz Bölgesi’nde yer alan bir şehirdeki okul öncesi eğitimi kurumlarında görev yapan 25 okul öncesi öğretmeni araştırmaya katılmıştır. Öğretmenler kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla seçilmiş ve gönüllü olarak katılmışlardır.

İşlem**Verilerin Toplanması**

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme ve odak-grup çalışması yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşülenin kendisini daha rahat, açık bir şekilde ifade etmesini ve gerektiğinde konuyla ilgili derinlemesine bilgi edinebilme gibi önemli avantajlar sağlar (Merriam, 1998). Her bir görüşme ortalama 30 dakika sürmüştür. Sorulara başlamadan önce görüşmeci kendisini tanıtmış, araştırma konusunu hatırlatmış ve araştırmanın amacını söylemiştir. Daha sonra gizlilik ilkeleri hakkında kısa bir bilgi vermiştir. Görüşme görüşülenin onayı alınarak kaydedilmiştir. Onay vermeyenlerin cevapları yazılı olarak kaydedilmiştir. Görüşmede açık uçlu, kolay anlaşılabilen, yönlendirmeden uzak sorular belirli bir sırayla sorulmuştur. Görüşme soruları katılımcıların eğitim düzeyi ve öğretmenlik deneyimlerine dair sorularla başlayıp açık hava etkinliklerine ilişkin öğretmen olarak görüş, planlama ve uygulamalarıyla ve velilerden aldıkları tepkilere yönelik sorularla devam etmiştir. Odak-grup çalışmasında ise çalışmaya katılmaya gönüllü öğretmenlerle iki ayrı grup halinde konuya ilişkin grup tartışması gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme ses kayıtları aynen kayıtlarda yer aldığı şekilde transkripte dönüştürülmüştür. Verilerin analizi, Merriam'ın (1998) önerdiği şekilde, verilerin toplanması sürecine paralel olarak devam ettirilen sürekli karşılaştırmalı yöntemle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların anlattıkları birbirleriyle ve literatür ışığında edinilen bilgilerle karşılaştırılmıştır. Ortaya çıkan temalar kodlanmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Merriam (1998), kategori oluşturma sürecini araştırmanın amacı ve araştırmacının kuramsal geçmişinden beslenen tamamen sezgisel bir süreç olarak tanımlar.

Dayandığı temel varsayımlar nedeniyle nitel araştırmada geçerlik, güvenilirlik ve genellenebilirlik konularında tevazu ön plandadır. Dolayısıyla, bu kavramların yerine tutarlılık ve üçgenleme (triangulation) ve kuramsal yaklaşımın açıklanması gibi yöntemlerle desteklenen güvenilirlik (dependability) sağlanmaya çalışılır (Merriam, 1998). Araştırmacı ve okur açısından yorumlarla sonuçların verilerle tutarlı olması önemlidir. Bu çalışmada çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için görüşmeye ek olarak odak-grup çalışması yapılmış; transkriptlerde anlaşılmayan noktalar katılımcılarla yeniden ele alınmış; veri analizi esnasında okul öncesi eğitim konusunda uzman bir akademisyenle verilerin analizi ile ilgili görüş alışverişinde bulunulmuş; bulgular kısmında görüşmelerden alıntılar zengin bir şekilde verilmiş; ve konuyla ilgili literatürden faydalanılmıştır.

Bulgular**Katılımcılar**

Örneklemdaki 25 öğretmen 20- 45 yaş arasında olmakla birlikte yaş ortalaması otuzdur. Bu öğretmenlerden 14'ü açık öğretim, lisans veya lisans tamamlama şeklinde dört yıllık fakülte mezunudur. Dördü önlisans, dördü meslek lisesi mezunudur. Üçü ise lisans eğitimlerine devam etmektedirler. Mesleğe yeni başlayanların yanı sıra 13 yıl ve üzerinde meslek yılına sahip öğretmenler de araştırmaya katılmıştır. Buldukları okulda yeni göreve başlayanların yanı sıra aynı okulda uzun yıllardır görev yapanlar da bulunmaktadır. Sınıflarındaki mevcut öğrenci sayısı ortalama 21'dir. Tablo 1'de tüm katılımcılar rumuzla yer almış; yaşları, eğitim durumları, mezun oldukları okullar, meslek yılları, buldukları okulda çalışma süreleri ve sınıflarındaki öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı Bilgileri						
Sıra	İsim	Yaş	Eğitim durumu	Deneyim (yıl)	Bulduğu okulda çalışma süresi (yıl)	Öğrenci sayısı
1	Leyla	34	Lisans	7	7	31
2	Aliye	40	Açıköğretim	18	15	23
3	Fadime	39	Açıköğretim	17	12	25
4	Mücella	38	Açıköğretim	20	8	27
5	Cemile	23	Lise	2,5	2,5	25
6	Mecbure	29	Lisans	8	5	14
7	Döndü	23	Lisans	5	5	11
8	Naciye	23	Açıköğretim	3	6 ay	18
9	Ferhunde	33	Lisans	10	7	23
10	Bihter	30	Lisans	11	2	33
11	Firdevs	48	Önlisans	31	7	30
12	Necla	32	Lisans	7	2	25

13	Deniz	25	Açıköğretim	4	8	15
14	Selen	20	Lise	4	4	15
15	Metlube	24	Lise	5	4	13
16	Eylem	29	Açıköğretim	3	7 ay	15
17	Birsen	28	Açıköğretim	5	1	12
18	Melek	22	Önlisans	4	2 ay	24
19	Derya	22	Önlisans	2	6 ay	25
20	Meşkure	27	Lisans	2	7 ay	28
21	Nagihan	35	Lisans	13	13	13
22	Hande	28	Lisans	7	7	24
23	Aynur	47	Önlisans	26	26	29
24	Zekiye	34	Lisans	13	13	29
25	İpek	29	Lise	10	10	14

Katılımcıların genel olarak açık hava etkinliklerinin çocuk gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu ve okul öncesi müfredatının da açık hava etkinliklerini gerçekleştirmelerinde kendilerine esneklik sağladığı konularında hemfikir olmalarına rağmen fiziksel şartların yetersizliği, sınıfların kalabalık oluşu, güvenlik kaygıları, hava şartları ve velilerin olumsuz tepkisi gibi nedenlerle açık hava etkinliklerine yeterince yer veremedikleri saptanmıştır.

Öğretmenlerin Açık Hava Etkinliklerinin Faydalarına Yönelik Görüşleri

Öğretmenler açık hava etkinliklerini hem çocuk gelişimi üzerindeki etkileri hem de kendileri açısından değerlendiren görüşler ifade etmişlerdir.

Çocuk Açısından Açık Hava Etkinlikleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hemen hepsi açık hava etkinliklerinin çocuk gelişimine olumlu etkileri olan, okul öncesinde gerekli ve faydalı aynı zamanda yeri doldurulamayan bir etkinlik olduğu konusunda hemfikir. Örneğin, Aliye, 'Açık hava etkinliklerini tüm gelişim alanlarına ulaşmanın en doğal, kısa ve kolay yolu olarak görüyorum' dedi. Öğretmenler, açık hava etkinliklerinin, çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel, psikomotor, dil alanı ve öz bakım becerilerinin gelişimine etkisi konusunda olumlu görüşler bildirdiler.

Katılımcılar, açık hava etkinliklerinin, çocuklarda, sosyal-duygusal alanda sosyal etkileşim, kendine güven, sosyal kimlik geliştirme, işbirliği yapma, yardımlaşma, liderlik, grupla koordineli çalışma, kurallara uyma, rol alma, paylaşma, sembolik yansıtma, sorumluluk, kaynaşma, iletişim, doğruluk, disiplin, kişisel ve toplumsal alışkanlıklar, saygılı olma, sıra bekleme, özgün ürünler ortaya çıkarma, yaratıcılık gibi becerileri kazanmaya yardım ettiği konusunda görüşler ifade ettiler. Örneğin, İpek:

Çocuk açık hava etkinliklerinde toplum içinde kendinden beklenen uygun davranışı, aldığı sorumlulukları yerine getirmeyi, kurallara uymayı, paylaşmayı, oyuncaklarla oynarken sırasını beklemeyi ve birbirine karşı saygılı olmayı öğrenerek sosyal-duygusal yönden gelişir.

Zekiye ise açık havaya çıkmanın çocukları mutlu ettiğini gözlemişti:

Açık hava etkinlikleri çocukları her açıdan olumlu etkiliyor. Temiz hava, bol oksijen alıyorlar. Dışarı çıkan çocuk çok mutlu oluyor. Kavga etmekten çok paylaşımcı oluyor. Özellikle apartman çocukları dışarıda çok oynamadıkları için sosyal ve duygusal yönden mutlu oluyor.

Naciye ise açık hava etkinliklerinin çocukların yaratıcılıklarını desteklediğini ifade etti:

Açık hava etkinliklerinin çocukların gelişimine fırsat verdiğini düşünüyorum. Çünkü çocuklar kendilerini rahatça ifade edip, kendilerine özgü ürünler ortaya çıkarıyorlar.

Görüşme yapılan öğretmenlere göre açık hava etkinliklerinde çocukların kendilerini daha rahat ifade etmeleri ve arkadaşlarıyla daha çok etkileşime geçmeleri, sosyal duygusal alanda olumlu gelişmelere neden olduğu gibi bununla bağlantılı olarak dil gelişimini de etkilemektedir. Örneğin, bu konuda katılımcılardan İpek, 'Açık hava etkinliklerinde çocuklar oyun oynarken birbirleri ile olan konuşmalarıyla ve oyunların içinde geçen "neden, nasıl, kim" gibi sözcükleri ve yer bildiren ifadeleri doğru olarak kullanmalarıyla dillerini geliştirirler' dedi.

Katılımcılar, bilişsel gelişim açısından ise, açık hava etkinliklerinin, karar verme, problem çözme, çevreyi inceleme ve gözlem yapma ve yeteneklerinin farkına varma gibi becerileri kazandırma şansı yarattığını ve yaşayarak öğrenme imkânı veren uyaranlarla dolu zengin bir ortam sunduğunu vurguladılar. Bu konuda Ferhunde, 'Açık hava etkinliklerinde bilişsel olarak çocuklar yaşayarak öğrendikleri için artıları oluyor.' dedi. Bu artılarla ilgili olarak Bihter, 'Bilişsel olarak çocuk gözlem yapar, çevreyi inceler, problem çözer.' dedi. Çocukların göreberek yaşayarak öğrenmelerinden yana olduğunu söyleyen Firdevs ise şöyle dedi:

Açık hava etkinlikleri çocukların gelişimine faydalı mutlaka. Görerek yaşayarak öğrenme açısından. Çocuk kendi görmeli dokunmalı, bu anlatmaktan daha etkili.

Mücella ise fen doğa etkinliklerinin açık havada gerçekleştirilmesine olumlu bakıyordu:

Açık hava etkinliklerine bilişsel olarak bakacak olursak fen doğa etkinliklerinin açık havada yapılması (çiçek dikme, fidan dikme gibi) , çocukların bilişsel gelişimleri açısından çok güzel uygulamalar olabilir.

Katılımcılar, ayrıca, açık hava etkinliklerinin, küçük- büyük kas gelişimi, özgür hareket imkânı, bedeni tam kullanma gibi psiko-motor alandaki gelişmelere etkisine de değindiler. Motor gelişim konusunda Zekiye, '... büyük kasları geliştiriyor. Koşma, zıplama, hoplama, top tutma, top yakalama, belli mesafeye gitme gibi etkinliklerle büyük kas gelişimi destekleniyor' derken bedeni tam kullanma konusuna dikkat çeken İpek, 'Açık hava etkinliklerinde çocuk bedenini tam anlamıyla kullanır ve yapılan aktivitelerde oyunlarda ... vücudunu koordineli olarak kullandığından psikomotor alanda gelişir.' dedi. Kaba motor becerilerin gelişiminin yanında küçük kas gelişimine de dikkat çeken Metlube ise '... Bununla birlikte çocukların el ve parmak kaslarına da olumlu etkileri görülür' dedi.

Açık hava etkinliklerinin gelişim alanlarına etkisini savunan öğretmenler bunun yanında başka konularda da açık hava etkinliklerinin çocuklara faydasına dikkat çekmektedir. Açık havaya çıkmanın çocukların temiz hava almalarını sağladığını vurgulayan Zekiye şöyle dedi:

Açık hava etkinlikleri bence gerekli. Çünkü çocukların enerjilerini en çok boşaltabilecekleri etkinlik. Bu etkinlikte temiz havayı teneffüs ediyorlar. Çocuklara şimdi söylesek dışarı çıkacağımızı çığlık çığlığa bağırırlar. Ayrıca bol temiz hava aldıkları zaman bol yemek yiyor, bol uyuyorlar. Hani derler ya temiz hava iştah açar diye.

Küçük ve kalabalık sınıflarda hareket sınırlamasından dolayı açık hava etkinliklerinin daha rahat hareket etme imkânı verdiğini düşünen Aynur:

Sınıf ortamı daha kısıtlı bir alan. Çocukların hep sınıf ortamında değil de açık alanda oynaması, temiz hava alması açısından, yani nasıl davranacağını çocuğun görmesi açısından ...

Aynı konuda Döndü ise şu görüşleri dile getirdi:

Açık hava etkinlikleri mutlaka gerekli. Sınıf ortamına taşıyamadığımız materyallerle bahçede etkinliklerimizi doğal ortamda yapabiliyoruz. Bazen açık havada yapılması gereken etkinlikleri sınıfta yapmak zorunda kalıyoruz, eksikliği tabii ki görülüyor. Sınıfım çok küçük olduğu için çocuklar sürekli dışarı çıkmak istiyor. Ben de etkinliklerimi ona göre düzenlemeye çalışıyorum. Çocukların gelişimi için bu çok önemli.

Açık havada çocukların daha rahat ettiklerini ve daha özgür hissettiklerini savunan Cemile'nin gözlemleri ise pozitif:

Çocuklar açık havaya çıktıklarında serbest oynamayı, özgürlüğü tadıyorlar. Açık hava rahatlatıcı ve enerjilerini daha rahat attıkları yer olduğundan gelişimlerine de katkıda bulunuyor' dedi. Oyunun açık hava etkinliklerinde çocuklar için daha keyifli olduğunu savunan Aliye, 'Ben açık hava etkinliklerini çocuğun yaşama sebebi olarak görüyorum. Oyun çocuklar için çok önemli, hele bir de açık havada olunca çocukların çok sevdiği bir etkinlik haline geliyor.

Öğretmen Açısından Açık Hava Etkinlikleri

Araştırmaya katılan öğretmenler açık hava etkinlikleriyle ilgili olumlu düşüncelere sahip olmakla birlikte, açık hava etkinliklerini keyif verici, eğlenceli, stres atıcı, mutluluk verici, güzel vakit geçirme, hareketli olma, temiz hava alma olarak değerlendirdiler. Tıpkı Necla gibi:

Eğleniyorum. Stres atıyorum çocuklarla oynarken. Güzel havada içeride oturmaktansa dışarıda oynamak daha mantıklı.

Ancak bunun yanında sürekli kontrol ve takipten dolayı yorucu, sıkıcı, güvenlikleri açısından sürekli dikkat etme ihtiyacından dolayı zor ve yorucu bir etkinlik olduğunu da söyleyenler oldu. Bihter bu konuda şöyle dedi:

Bazen eğlenceli oluyor. Çocukların oyunlarına katılıp, onlar gibi düşünüp onlar gibi hareket edebiliyorsunuz. Bazense sıkıcı ve yorucu olabiliyor. Çünkü çocukların dikkatleri çok kısa. Hoşlarına gitmediği zaman da hemen fikir değiştirebiliyorlar. O anda siz de yeni fikirler üretmek zorunda kalıyorsunuz. Yorucu olmasına gelince onları takip etmek tehlikelerden uzak tutmak ve bunu önceden sezmemek gerekiyor.

Bazı öğretmenlere göre ise öğretmenin kendine güveni olmaması ve sorumluluk ve risk almak istememesi de uygulamaya ket vuran sebepler arasında yer almaktadır. Öğretmenin kendine güveninin olması konusunda Cemile, 'Öğretmenin açık hava etkinliğine bakış açısına göre açık hava etkinliklerinin uygulaması değişebilir. Kendine güveniyorsa bir sorun olacağını sanmıyorum.' dedi. Bu konuda Hande, 'Güvenliği sağlamak zor diye bazı öğretmenler dışarı çıkarıp sorumluluk almak isteyemeyebilir' dedi.

Açık Hava Etkinliklerinin Sıklığı

Açık hava etkinliklerinin uygulanma sıklıklarıyla ilgili öğretmenlerin görüşleri farklılık gösterdi. Tüm öğretmenler açık hava etkinliklerinin çocuklar için olumlu yönde katkıları olduğunu bildiklerini ve imkân olduğu takdirde açık hava etkinliklerine daha sık yer verebileceklerini belirttiler. Bunun yanında birçok öğretmen bunun bir ön koşulu olduğu konusunda hemfikir. Bu ön koşul kimi zaman hava şartları, kimi zaman fiziksel şartlar, kimi zaman güvenlik kimi zaman ise bambaşka değişkenlerden oluşan koşullar olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin çoğu genellikle bahar geldiğinde bu etkinliklere yer verdiklerini söylediler. Deniz, 'Açık hava etkinlikleri için bahar ve yaz mevsimini tercih ederim. Dolayısıyla havanın sıcak olduğu günlerde her gün açık hava etkinlikleri yapıyorum' dedi. Öğretmenler bahar aylarında açık hava etkinliklerinin sıklığının arttığını dile getirdiler. Açık hava etkinliklerinin uygulanmasının hava koşullarına bağlı olduğu, çocukların hasta olacaklarına dair yaygın bir endişe taşıdığı görülmektedir. Bihter sadece hava sıcaksa çocukları dışarı çıkardığını söyledi:

Açık hava etkinliklerine hava karlı ve yağışlı olduğu zaman yer vermiyorum. Çünkü çocuklar sık hasta olurlar. Ama hava güneşli ve ısı seviyesi uygun olduğu zaman sıklıkla yer veriyorum.

Okul şartlarından yakınan Döndü, 'Haftada bir kez mutlaka çıkıyoruz. Daha fazla olmasını isterdim ama okulumuz bunun için müsait değil' dedi. Bazı öğretmenler bu etkinliğe hiç yer vermediklerini itiraf ettiler. Örneğin, Firdevs; 'Maalesef açık hava etkinliklerine yer veremiyorum' dedi. Bazı öğretmenler güzel havalarda her gün bir saat yer verdiklerini söylerken, bazı öğretmenler ise açık hava etkinliklerinin hiçbir ön koşulu olmadan her an yapılabileceğini dile getirdiler.

Yarım gün eğitim veren programlarda ise açık hava etkinliğinin zaman kaybı olacağı görüşü dile getirildi. Firdevs, 'Tam günlük okullarda açık hava etkinlikleri uygun fakat yarım günlük okullarda uygun değil. Zaman kaybı oluyor' dedi. Katılımcılar, fiziksel şartların yetersizliği, oyun alanlarının güvenli olmayışı, velilerin olumsuz tepkileri gibi nedenlerin açık hava etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin önünde engel teşkil ettiğini dile getirdiler.

Fiziksel Şartların Yetersizliği

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı alan yetersizliğinden şikâyet etti. Özellikle ilköğretime bağlı okullarda okul öncesine ait özel bir bahçe olmaması, olanların da çok küçük olması açık hava etkinliklerinin uygulanamaması için bir sebep olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Metlube 'Bahçesi olmayan ya da belirli bir alanı olmayan okulda etkinlikler koşullara göre ele alınır ve bu da çocuğun hareketine ve gelişimine kısıtlama getirir' derken, Melek 'Fiziksel şartlar uygun değilse okulun düzgün bir bahçesi yoksa açık hava etkinlikleri uygulanamaz' dedi. Okul öncesi öğrencilerinin de ilköğretimin bahçesini kullanmak zorunda olmaları konusunda şikâyetçi olan öğretmenler bu durumun açık hava etkinlikleri yapmalarının önünde bir engel teşkil ettiğini dile getirdiler. Mücella:

Ben eğer fiziksel şartlar yerindeyse açık hava etkinliklerinden keyif alıyorum. Fiziksel koşullar önemli. Ekipman vs. de bunun içinde. Bahçe ilköğretim öğrencileriyle paylaşıldığında güvenlik çocuklar açısından zorlaşıyor. Çocukları kontrol etmek de zorlaşıyor, nereden ne geleceği belli olmuyor.

Kimi öğretmenler ise bahçelerinin açık hava etkinlikleri için uygun olduğunu ve bu nedenle bu etkinlikleri uyguladıklarını söylediler. Ancak böyle söyleyenlerin sayısı oldukça azdı. Örneğin Selen, 'Bahçemiz büyük olduğundan ve gerek ekipman gerekse güvenlik açısından oldukça donanımlı olduğundan sık sık bu etkinliklere yer veriyoruz' dedi.

Açık havada olması gereken materyallerin ve ekipmanların olmaması da öğretmenlerin bu etkinlikleri yapamamalarına bir engel olarak dile getirilmiştir. Aynur:

Kapalı bir alanımız yok. Yani soğuk havalarda falan götürebileceğimiz. Okulun bir alanı var, ayrı bir oyun bahçemiz yok ... Öyle bir şey olsa daha sıklıkla çıkarabiliriz. Yani çok açık havalarda bir de toprak alanda rahat oynanıyor çocuklarla. Taşta erkek çocukları koşuyor, düşüyor. Daha önce de bunu yaşadık yaralananlar oldu. Fazla sık çıkaramıyoruz o yüzden. ... hani havalar iyice ısındığında diğerleri dersteyken, birlikte oyunlarda yani serbest değil de toplu oyunlarda çıkarıyoruz. İşte bir bahçenin olmaması bizim için bir engel. İşte orada bir kum havuzunun olması kovalardan küreğine her şeyi olacak orada. Hem deşarj olup oynayacak hem kendi yaratıcılığını geliştirecek, ekecek, çiçeklerini sulayacak, yani bunların yapılması gerekli. Olmaması bir engel.

Ayrı oyun bahçesinin olmaması, salıncak, kaydırak, tırmanma merdiveni, kum havuzu gibi materyallerin olmaması etkinliklere ket vuran nedenler arasında görülmektedir. Materyal yetersizliğinden

şikayet eden Zekiye bahçede farklı materyalleri bir arada bulundurmaktansa kendi seçtiği bir materyalle grup etkinliği yaptırmayı tercih ettiğini söyledi:

Ekipmanımız yok. Mümkünse yanıma top alıyorum. Çok kalabalık olduğundan ip alamıyorum. Katılımcılar, ayrıca, kalabalık sınıf mevcutlarına sahip sınıflarda açık hava etkinliklerinin uygulanmasının zor olduğunu da söylemektedirler. Özellikle öğretmenlerin sınıfta bir yardımcıların olmaması, açık hava etkinliklerini uygulamak için stajyer öğrencilerin oldukları günleri tercih etmeleri bu konuda zorluk çektiklerini göstermektedir. Örneğin Hande, 'Stajyer öğrencilerimin olduğu zamanı tercih ediyorum. Böylece daha rahat etkinlik yapıyorum' dedi. Aynı sorundan yakınan Mücella kalabalık sınıflarla bahçeye çıkılamayacağını söyledi:

... fiziki şartlar önemli. Şöyle bir gerçek de var eğer şartlar yerindeyse ve açık hava etkinliğine yer verilmiyorsa öğretmenden kaynaklanan bir sorun var demektir. Sınıfta bir yardımcı yok. Yaklaşık 30 öğrenci var. Bir öğretmenin tek başına sağlıklı bir şekilde bunun altından kalkabilmesi mümkün değil yani çok zor.

Fiziksel koşulların yetersizliğinden yakınan öğretmenler çoğunlukla etkinlik olarak oyunu hatta özellikle kurallı oyunları tercih etmektedirler. Malzeme eksikliğinden dolayı öğretmenlerin kullandıkları materyallerin başında top ve ip gelmektedir. Fiziksel koşullardan şikâyetçi olan bazı öğretmenler çözüm yolları arayıp, okul idaresine isteklerini bildirmektedirler. Öğretmenler çocukların doğayla iç içe olmaları için toprağın önemli olduğunu savunmaktadırlar. Özellikle fen doğa etkinliklerini toprak alan olmadığı için uygulayamadıklarını söylemektedirler. Bununla ilgili Firdevs:

Baharda hava açıkken çocuğun doğayla iç içe olması için toprak, çiçek, bahçe uygun olmalı. Sınıftan bahçeye kapı açılacak, kum havuzu olacak aslında doğa ile iç içe çok güzel ama fiziksel şartların uygunsuzluğundan dolayı olmuyor. Açık hava etkinlikleri güzel aslında ama bahçe müsait olacak. Betonda düşer, [zemin] toprak kum olacak.

Bazı öğretmenler fiziksel şartların açık hava etkinliklerini uygulamada etkili olmadığını savundular. Bu konuda Cemile, 'Açık hava etkinliklerinin ekipmanla çok ilgili olduğunu düşünmüyorum. Hiç bir şey olmasa da açık havanın varlığı çocuklara yetiyor.' dedi. Nagihan ise her şeyin öğretmenin istemesine bağlı olduğunu düşünüyordu:

Her şey öğretilmekte bitiyor. Yani ben uygulanamaması ile ilgili bir neden düşünemiyorum. Önemli olan istemek her şeyin üstesinden gelinir.

Döndü de aynı şekilde öğretmenlerin her türlü engelin üstesinden gelebileceğini düşünüyordu:

Okulun şartları pek uygun olmasa da bir okul öncesi öğretmenin bu durumu iyileştirebileceğini düşünüyorum. Yeter ki öğretmen bir şeyler yapmak istesin.

Güvenlik

Öğretmenler planlama ve uygulama aşamalarında güvenlik unsuruna dikkat etmektedirler. Özellikle ilköğretime bağlı anasınıflarında diğer ilköğretim öğrencileriyle ortak kullanılan okul bahçesi öğretmenin etkinliği planlamasında göz önünde bulundurduğu unsurlar arasındadır. Öğretmenler diğer öğrencilerin derste oldukları zamanı seçmektedirler. Bunun nedenleri arasında büyük çocukların küçük çocukları rahatsız etmeleri, alan darlığı gibi faktörler yer almaktadır. Hande:

Güvenlik olarak diğer ilköğretim öğrencilerinin teneffüste olmadığı saatleri tercih ediyorum. Büyük çocuklar öğrencilerimi rahatsız ediyor. Mesela geçenlerde bir çocuğu ikaz ettim.

Öğretmenler açık hava etkinliklerini uygulanabilmesi için bahçenin güvenli olması gerektiğine dikkat çektiler. Zeminin uygun maddeyle kaplı, kapının kilitli, bahçenin korunaklı, oyuncakların sağlam, materyallerin çocukların gelişimsel özelliklerine uygun, demir parmaklıkların çocukların ulaşamayacağı yükseklikte olması, ilkyardım malzemelerinin hazır bulunması, çocukların ayakkabılarının bağciksiz olması gibi tedbirlerin alınması gerektiğini dile getirdiler. Açık hava etkinlikleri yapılırken çocukların yaralanmalarını engellemek amacıyla koşup birbirlerine çarpmamaları ya da düşmemeleri için tedbirli davrandıklarını ifade ettiler. Bihter:

Bahçenin fiziki yapısını göz önünde bulunduruyorum. İşte bahçenin etrafı korumalı ve çevrili mi?

Bahçede çukur, delik gibi yerler var mı? Bahçenin kapısı kapalı mı? diye kontrol ediyorum.

Selen, 'Yaş grubu büyük olduğundan bahçeye çıkarken sözleşme yapabiliyoruz güvenlik açısından' dedi. İpek, 'Çocukların öğretmen ve personel eşliğinde bahçeye çıkmasına dikkat ediyorum. Ayrıca yapılacak etkinliğin ya da oyunun malzemelerini önceden hazır ediyorum' dedi. Hatta Firdevs güvenlik kaygılarıyla çocukların hareketlerine ciddi sınırlamalar getirdiğine dair ipuçları veriyordu:

Çocuklar açık hava etkinliklerinde gözetim altında tutulmalıdır. Bahçe oyuncakları verilir. Ama tüm çocuklara vereceksin. Bahçelerde çok kaza olur. Aşırı koşuyorlar mümkünse bir arada tutulmalılar. Bu etkinlik yardımcı biri olmadan olmaz.

Ebeveynlerin Tepkisi

Öğretmenlerden alınan bilgilere göre açık hava etkinliklerine karşı velilerin tutumları genel olarak olumsuzdur. Velilerin çocuklarının sağlığına bir zarar geleceği kaygısı taşımaları açık hava etkinliklerinin gerçekleştirilmesine engel olabilmektedir. Cemile velilerin tepkileri nedeniyle sıcak günler haricinde çocukları dışarı çıkarmamayı tercih ettiğini söyledi:

Sıcak havalarda çocuklarımızı dışarı çıkarttığımızda olumsuz tepki almıyoruz. Ama yine de aileler bahçeye veya parka çıktığımızda çocukların terlememelerine dikkat etmemizi söylüyorlar. Ailelerin isteklerini önemsiyoruz, ona göre hareket ediyoruz.

Deniz öğretmen velilerin olumsuz tutumları nedeniyle açık hava etkinliklerini sınırladığını dile getirdi:

Hava şartları soğuk rüzgârlı olduğu zaman kesinlikle izin vermeyen ailemiz de var, bunun yanında soğuk da olsa çıkabilir diyen ailemiz de var. Bu tutumlar etkinliğimize yansıyor tabii ki.

Bazı öğretmenler velilerin bu olumsuz tutumuna boyun eğerken bazı öğretmenlerse velilerin ikna edilmesi gerektiğini savunmaktadır. İkna edilen aileler güvenlik konusunda teminat verildiğinde bu etkinliklere daha olumlu bakabilmektedir. Velilerin bu kaygısını gözardı eden öğretmenler de çıkabilmektedir. Bu olumsuz aile tutumlarının yanı sıra memnun olup, öğretmene güvenen, istekli ailelerin de olduğu görülmektedir. Bazı öğretmenler ise ailelerin tutumlarından etkilenmediklerini söylediler. Bu konuda Zekiye, 'Çoğunluk dışarı çıkarmayın diyor hasta olurlar diye. Zaten ben soğuğa dikkat ediyorum ama bu etkinlikleri yapıp yapmama konusunda velileri baz almıyorum.' dedi. Bunun yanında ailelerin olumsuz tutumlarına karşı onların ikna edilmesi gerektiğine inanan öğretmenler çoğunluktadır. Açık hava etkinlikleri ile ilgili aileler bazen çok saplantılı olabilmekte ve açık hava etkinliklerinin uygulanacağı zaman çocuklarına zarar geleceği düşüncesiyle okula göndermeyen aileler bile çıkabilmektedir. Ailelerin bu tarz yaklaşımları sınıftaki diğer çocukların da açık hava etkinliklerinden mahrum kalmasına neden olabilmekte ya da diğer çocuklar açık havadayken olumsuz düşünen ailelerin çocukları sınıfta durmak zorunda kalmaktadırlar. Aynur:

Rahatsız olanlar işte terler, düşer o tür kaygılarla gelenler var. Yani çocuğun katılmasını istiyoruz ama tabii işte bir gün dışarı çıkarttığımız zaman ertesi gün işte dışarı çıkmış da terlemiş, hastalandı dediği zaman da tabii etkinliklerimi biraz etkiliyor. Çocuk çocuğa oynarken; yakan top oynatıyoruz mesela birbirlerine çarpabiliyor, düşebiliyorlar. O zaman da aile işte dışarı çıkarılmış da, eli sıyrılmış gibi o tür uyarılar geliyor. Ama neticede bu çocuk, yani sonuçta parka da götürsen düşecek. Veliye bunu anlatıyoruz. Genelde rahatsızlığı olanlar var, onlar da çamaşır getiriyor, terleyince değişiyor. ... yoruldum ben oynamayacağım diyenleri de yine sınıfa göndermemiz gerekebiliyor. İşte yani soğuk havada mesela kardan adam yapılması. Çocuk hasta, aile tarafında dışarı çıkarılmaması söylendiği zaman o bir engel olabiliyor. Çocuğun astımı, bronşiti varsa gene dışarı çıkmasını istemeyebiliyorlar.

Leyla öğretmen sadece bahar aylarında açık hava etkinliklerine yer vermesine rağmen gene de velileri ikna etmek zorunda kalabilmektedir:

Aileler de istiyor. Ama çok pımpirikli aileler de var. Acaba koşar mı? Hasta olur gibi endişeleri var. Ama ben sene başında toplantılarımda bu etkinliklere yer vereceğimi söylüyorum itiraz edenlerle birebir görüşüyorum, yani işi baştan sıkı tutuyorum. Sonradan ikna oluyorlar zaten. Biz de etkinliklerimizi rahat rahat uyguluyoruz. Sadece bahar aylarında açık hava etkinliklerine yer veriyoruz. Mesela ben karda böyle bir etkinlik yaptırmadım bunda ailelerin tepkileri de etkili tabii ki. Çocukların dışarı çıkıp karı ellemelerini, hissetmelerini tanımlarını isterdim. Ama dediğim gibi o kadar kolay olmuyor.

Ferhunde velileri izin vermeyen çocukları diğerleri dışarıdayken sınıfta bırakmak zorunda kaldığından bahsetti:

Çok değil ancak bazı aileler çocuklarının dışarı çıkmasını istemiyor. Sınıfta yardımcım da yok. Burada genel bir yardımcımız var diğer çocukları dışarı çıkardığım zaman onlar yardımcıyla sınıfta kalıyorlar. Bu çok güzel bir şey değil ama bazen aileler çok katı oluyorlar bu konuda ve ikna etmek çok zor oluyor. Onun dışında astımı bronşiti olan çocuklar oluyor. Aileler bu çocukların da dışarı çıkarılmasını istemiyor bazen.

Bu durum öğretmenlerin onayladığı bir durum olmamakla birlikte bu konuda çok da bir şey yapamadıklarını belirtmektedirler. Ayrıca olumsuz aile tutumları öğretmenleri çocuğa ve hava koşullarına göre etkinlik seçmeye mecbur bırakmaktadır. Buna karşılık Nagihan, 'Ailelerin düşüncesi bu konuda eğitimi olumsuz etkilememeli diye düşünüyorum. Bu konuda olumsuz tutumu olan aile ikna edilmeli.' dedi. Fadime ise velilerle diyalogun önemine vurgulama yaptı:

Çocuklar okulda yapılan her davranışı her değişikliği ailelerine anlatıyorlar. Aileler çok mutlu oluyor. Bazen üşür, terler, hasta olur gibi tepkiler verseler de konuşunca o endişeleri bitiyor. Yine bu da öğretmenin yaklaşımına bağlı. Hatta eğer açık havada değişik bir etkinlik planlanmışsa piknik, doğum günü gibi aileleri de bu etkinliklerimize dahil ediyoruz.

Müfredat

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu uyguladıkları müfredatın açık hava etkinliklerine uygun olduğunu ve bu etkinliklere yer verildiğini dile getirmektedir. Müfredatın esneklik özelliğini dile getirerek bu özelliğinden faydalandıklarını söylemektedirler. Fadime müfredatın açık hava etkinliklerine imkan verecek şekilde esnek olduğunu söyledi:

Müfredat uygun olmasa dahi size esneklik tanıyor. Planı kendiniz istediğiniz şekilde hazırlayabilirsiniz. Müfredatta yok deyip kenara çekilmek doğru bir şey değil. Müfredat size amaç ve kazanımları belirlemiş ve bunlara ulaşmanızı istiyor. Açık hava etkinliği planlarsanız bunlara ulaşmak daha kolay oluyor. Bir anadili etkinliğini bahçede yapamazsınız ya da bir drama çalışmasıyla, ilgi boyama çalışmasını bahçede değil sınıfta yapacaksınız diye bir kaide yok. Öğretmen istedikten sonra her etkinliğini bahçede yapabilir. Belki çocukların durumları göz önüne alınarak gün boyu kalınmaz ama günde en az 2 saatlerini bahçede geçiren etkinliklere yer verebilir. Kaldı ki müfredat gezi gözlemleri ön plana çıkarmıştır. Yeter ki isteyin.

Çoğunlukla öğretmenler müfredatta olup olmamasıyla değil açık hava etkinliklerinin öğretmenin inisiyatifini ile ilgili olduğunu söylemektedir. Leyla kendi uygulamalarını şöyle açıkladı:

Müfredatımda yok. Planları alıyorum ama amaç ve kazanımlara dikkat ediyorum. Ona göre etkinlikleri değiştirebiliyorum. Bizim programımız esnek, illa birebir şunları uygula şeklinde değil, olabiliyor değiştirebiliyorum. Mesela dışarıda resim yapma etkinliğini uygulayabiliyorum. Tabii diğer ilköğretim öğrencilerinin derste olduğu zamanlarda. Bu şekilde fen ve doğa etkinliklerine de yer vermiş olabiliyoruz.

Bazı öğretmenler açık hava etkinliklerinin müfredatta sadece bahar aylarında yer almasını bir eksiklik olarak görmektedir. Birçok öğretmen bu etkinliğin müfredatta özel olarak belirtilmesine gerek duymadan sınıf içinde yapılan etkinliklerin sınıf dışında da yapılabileceğini söylemektedir. Hande:

Bence müfredatın uygun olup olmaması öğretmene bağlı. Yani plandaki bir etkinlik dışarıda da yapmaya müsaitse olabilir. Ama kimi öğretmenin sınıfta yapmak kolayına geliyor. Yani müfredatta özel olarak bir şey yazmıyor, öğretmene kalmış.

Müfredatta olmasına rağmen pek uygulanmadığını söyleyen öğretmenler de bulunmaktadır. Öğretmenler açık hava etkinliklerini uygulamada fen-doğa etkinliklerine, serbest oyunlara, kurallı oyunlara, grup oyunlarına yer vermektedir.

Öğretmenin Rolü

Açık hava etkinliklerinde öğretmenler genellikle aktif ve gözlemci konumunda olmaktadır. Döndü gözlemci ya da aktif katılımcı rolleri edindiğini söyledi:

Açık hava etkinliklerinde yeri geliyor etkinliklere aktif olarak katılıyorum. Bazen de gözlemci olarak katılmak da çocukları tanımak anlamında faydalı oluyor. Çocuğun hiç bilmediğiniz yönlerini keşfedebiliyorsunuz.

Çoğu öğretmen çocuklarla birlikte etkinliklere, oyunlara katılmakta olduklarını bu sayede çocukları sürekli gözleme imkânı yakaladıklarını söylemektedir. Etkinliklere yönlendirmede rehber konumunda olup daha sonra gözlem yapan öğretmenler de çoğunluktadır. Eylem:

Etkinliğin ilk 10 – 15 dakikasında gözlemciyim. Çünkü çocukların serbest oynamaya ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Ve açık havaya çıkınca 10- 15 dk buna izin veriyorum. Daha sonra aktif olarak etkinliklere çocuklarla birlikte katılıyorum ve onlara model oluyorum.

Bihter, '*Öğretmenin istese de istemese de aktif rol üstlenmesi ve çocukları gözlemlemesi gerekiyor. Çünkü çocuklar öğretmen aktifse kendileri de aktifleşiyor*' dedi. Öğretmenler çocukların gelişimlerine fırsat vermekte, gerekli olduğu yerlerde onlara model olduklarını da söylediler. Yeri geldiğinde müdahaleci olduklarını, kurallı oyun oynanıyorsa etkin olarak rol aldıklarını belirttiler. Ferhunde de gerektiğinde çocukları serbest bıraktığını gerekli gördüğünde ise rehberlik yaptığını ifade etti:

Eğer çocukların önceden bildikleri bir oyunsa onları kendi hallerine bırakıp bir köşede gözlem yapıyorum. Eğer yeni bir şey öğreteceksem rehberlik ediyorum en başta. Çocukların özgürce kendi oyunlarını kurup yönetmelerine fırsat vermek istiyorum genellikle.

Tartışma ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin açık hava etkinliklerine yönelik görüş ve uygulamalarının araştırıldığı bu çalışmada öğretmenlerin açık hava etkinlikleri ile ilgili genel olarak olumlu düşünceler taşıdıkları ancak bu etkinlikleri uygulamada yetersiz kaldıkları saptanmıştır. ABD’de yapılan benzer çalışmalarda (Maynard & Waters, 2007; Waite, 2010; Wilson, 2008) olduğu gibi bu çalışmada da katılımcılar açık hava etkinliklerinin çocuk gelişimi ve eğitimi açısından çok önemli olduğunu savunmakla beraber fiziksel şartların yetersizliği, sınıf mevcudunun fazla oluşu, yardımcı eleman olmayışı, hava koşullarının

elvermeyişi ya da velilerin engellemeleri gibi nedenlerle açık hava etkinliklerini yeterince yapamamakta ya da uygulamaktan kaçınmaktadır.

Açık hava etkinliklerinin öğretmenler tarafından etkinlik olarak değil bahar aylarında çocukların bahçeye çıkarılma sebebi olarak algılandığı görülmüştür. Özellikle bahar aylarında öğretmenlerin bu etkinliğin uygulanması konusunda daha istekli oldukları, kışın, yağmurlu, soğuk ya da güneşsiz havalarda çocukları açık hava etkinliklerine dâhil etmedikleri ve bunun için de bir takım gerekçeler öne sürdükleri tespit edilmiştir. Bu gerekçelerin başında çocukların hasta olacağı endişesi gelmektedir. Düşünülenin aksine çocuklar sınıfa oranla dışarıda daha az bakteri ya da virüsle karşı karşıya kalırlar (Bilton, 2010). Velilerin de taşıdığı bu yersiz kaygılar çocukları fiziksel olarak aktif kalma konusunda güdüleyen en iyi çevre olan açık havada yapılabilecek etkinlikleri kısıtlamaktadır. Oysa araştırmalara göre haftada üç gün gerçekleştirilen açık hava etkinlikleri bile sağlıklı fiziksel gelişim için yeterli olmamaktadır. Çocukların her gün bir saat aktif olarak beden eğitimi çalışmalarına katılması ve en az bir saat de açık havada fakat iyi düzenlenmiş ve yeşillendirilmiş bir ortamda serbest etkinliklere katılması gerekir (NASPE, 2009). Araştırmanın gerçekleştirildiği oldukça ılıman bir iklime sahip ilde bile veli ve öğretmenlerin hava muhalefetini bahane ederek çocukların açık havaya çıkmalarına izin vermemeleri kabul edilebilir bir durum olarak görülmemelidir. Tabii ki aşırı sıcak ya da soğuktan çocuklar korunmalıdır. Ama çocukların uygun bir şekilde giyinmelerinin sağlanması ve gölgelik alanların oluşturulması gibi tedbirler alındıktan sonra ülkemizin yazın aşırı sıcak ya da kışın aşırı soğuk olan az sayıdaki şehirleri haricinde açık hava etkinliklerinin günlük hayatın bir parçası olmaması için hava şartları bir engel olarak öne sürülmemelidir. Kışın çok daha sert geçtiği Amerika Birleşik Devletleri'nin pek çok eyaletinde, çocukların her gün açık havaya çıkarılmalarının önemi vurgulanmakta, hissedilen sıcaklığın ancak -9°- 15°C'e kadar düştüğü ya da 32°C'nin üzerine çıktığı zamanlar riskli durumlar olarak nitelendirilip okul öncesi öğretmenleri dikkatli olmaları konusunda uyarılmaktadır (Massachusetts Department of Early Education and Care, 2011).

Bu çalışmada ve benzer araştırmalarda da saptandığı üzere (Clements, 2004; Maynard & Waters, 2007; Valentine & McKendrick, 1997; Wilson, 2008) hava şartları ve sağlık endişelerinin yanı sıra aileler ve öğretmenler güvenlik konusunda da bir takım endişelere sahiptirler. Okul bahçelerinde ve parklarda uluslararası standartlarda güvenlik tedbirlerinin alınması öncelikle ele alınması gereken bir konudur. Ancak çocukların makul düzeyde risk alması da, onların gelişimi için önemli katkılar sağlaması nedeniyle, engellenmemelidir. Çocukların yaralanabileceği ya da terleyince hasta olacakları endişesiyle koşmalarının engellenmesi; terliken en çok ihtiyaç duydukları suyun gene hasta olurlar kaygısıyla çocuklardan esirgenmesi hem çocukların eğitimcilerin elinde fiziksel gelişimleri için gerekli yoğun fiziksel egzersizden mahrum kalmalarına, pasifize edilmelerine ve ciddi sonuçları olabilecek bir yanlış öğrenmenin gerçekleşmesine yol açmakta hem de öğretmenlerin çocuk sağlığı ve enfeksiyonların yayılması konularında bilgi düzeylerinin ne kadar yeterli olduğu konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Okul öncesi eğitim müfredatında açık hava etkinliklerine özel bir yer verilmemiş ve uygulayıp uygulamamak tamamen öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmıştır. Öğretmenlerin kendi imkânlarıyla, kendi inisiyatiflerini ve programın esnekliğini kullanarak bu etkinlikleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Açık hava etkinlikleri müfredatın bir parçası olmalıdır. Çoğu öğretmen açık hava etkinliklerini dışarıda oyun oynama şeklinde görme eğilimindedir. Öğretmenler çocuklarla birlikte açık havada birlikte keşfetmenin, doğayı tartışmanın, beraber gözlem yapmanın yerine üzerlerine gözlemci ve korumacı bir rol üstlenip kenara çekilmektedir. Öğretmenlerin açık hava etkinliklerinin önemi, planlanması ve uygulanması konularında daha bilinçli ve yeterli olabilmeleri için hizmet içi eğitim almaları yerinde olacaktır. Açık hava etkinlikleri ve gelişmiş ülkelerde son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan macera eğitimi (adventure education) ülkemizdeki okul öncesi öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim programlarında yerini almalıdır. Öğretmenlerin çocuklar için önemli bir rol modeli olmalarının önemine istinaden öğretmen adayları fiziksel olarak daha aktif olmaları, düzenli spor yapıp doğada gerçekleştirilen etkinliklere katılmaları yolunda teşvik edilmelidir.

Okul öncesi sınıflarının kendilerine ait bir bahçelerinin olmayışının özellikle ilköğretime bağlı okullarda açık hava etkinliklerini oldukça sınırladığı görülmüştür. Öğretmenler bu sebepten çocukları dışarı çıkarmamaktadır. Buna bir de sınıfların mekânsal olarak küçüklüğü ve kalabalık öğrenci mevcudu eklendiğinde okul içi aktiviteler de normal düzeyde seyredememektedir. Fiziksel koşulların dünyada kabul edilen standartların altında olduğu kurumlarda verilen okul öncesi eğitim faydadan ziyade zarar verecektir. Kurum binasının mimari tasarımı, öğretmen başına düşen çocuk sayısı, sınıfların alan olarak büyüklüğü ve donanımı gibi konularda uluslararası standartlar ilgili mevzuata yansıtılmalı ve uygulanması takip edilmelidir. Okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliğinin oyun alanı ile bahçenin bulunması ve amacına uygun olarak düzenlenmesine ilişkin maddesi uygulamada ciddiyetle ele alınmalıdır.

Okul öncesi eğitim kurumlarına, günümüz çocuk parklarında görmeye alıştığımız şekilde oyun alanlarının tahsisi (beton zemin üzerine yapay çim, kaydırak ve salıncaklardan oluşan) bu alanlar çocuklara doğayla doğal olarak yeşillendirilmiş bir alanda etkileşim imkânı vermeyen arınık ortamlar olarak kaldığı sürece gelişimsel açıdan istenildiği kadar fayda sağlamayacaktır. Doğadan koparılan çocukların fiziksel ve duygusal gelişimleri olumsuz etkilendiği gibi aynı zamanda doğadan koparılan çocuklarda biyofobi ve çevre sorunlarına karşı bir duyarsızlık gelişmesine de yol açacaktır (Wilson, 2008). Doğayla etkileşime girmesine izin verilmeyen çocuklar doğaya ait olan her şeye karşı temelsiz bir korku, rahatsızlık ve fobi geliştirirler, doğada kendilerini rahatsız hisseder ve doğayı sadece bir tüketim kaynağı olarak görürler. Unutmamalıdır ki, “çocuğa tırtılın üstüne basmaması gerektiğini öğretmek hem çocuk hem de tırtıl için önemlidir” (Wilson, 2008, s.14). Bu nedenle, okul bahçeleri betondan arındırılıp doğayı arka bahçeye getiren alanlar olarak konusunda uzman peyzaj mimarları ve eğitimcilerin işbirliği ile yeniden düzenlenmelidir.

Bu çalışma, ayrıca, çocukların bahçede geçirdikleri zaman dilimi üzerinde ve bahçe etkinliklerinin uygulanması konusunda velilerin ketleyici bir etkide bulunabildiğine işaret etmiştir. Ebeveyn eğitimi programlarında açık hava etkinliklerinin çocuk sağlığı ve gelişimi açısından önemi mutlaka ele alınmalıdır. Veliler, çocuklarının pasif olarak bilgisayar ya da televizyon başında geçirdikleri zaman dilimine sınırlama getirmeye ve çocuklarıyla beraber doğada daha çok vakit geçirmeye teşvik edilmelidir.

Nitel bir çalışma olması nedeniyle bu araştırmanın katılımcıları bir kent merkezinde çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerle sınırlı tutulmuştur. Konuyla ilgili ileride yapılacak çalışmalarda okul öncesi eğitim veren kurumların genel olarak kalitesi ve okul bahçeleri tasarım açısından değerlendirilip hem kentte hem de kırsalda çalışan öğretmenlerin tutum ve uygulamaları nicel olarak ülke çapında tespit edilip açık hava çalışmalarının önündeki engeller kadar başarılı çalışmaların da ortaya çıkarılması ilgili alan yazında önemli bir boşluğu dolduracaktır. Öğretmen yetiştirme programlarındaki beden eğitimi ve oyun öğretimi ve özel öğretim yöntemleri gibi açık hava etkinliklerine vurgu yapması beklenen derslerin etkililiği ve bu derslerin daha başarılı geçmelerini sağlayacak koşulları tespiti yönelik çalışmalara da ihtiyaç vardır. Ayrıca, velilerin açık hava etkinliklerine ilişkin tutum ve kaygılarının geniş kapsamlı nitel çalışmalarla saptanması ve veli katılımına yönelik model programların geliştirilmesine ilişkin çalışmaların gerçekleştirilmesi konuyla ilgili yapılması gereken planlama ve politikalara yön çizmesi açısından faydalı olacaktır. Son olarak, öğretmen, kurum yöneticileri, veliler ve hatta yerel yöneticilerin katılımını öngören açık hava etkinlikleri temalı eğitim programlarının disiplinler arası uzmanlarca geliştirilip uygulanmasına yönelik çalışmalar hem bilinç yükseltme işlevi görececek hem de eğitimcilerin model alabilecekleri ya da direkt takip edebilecekleri iyi uygulamaların geliştirilmesini sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Bal, A. (2005). Zonguldak kenti yeşil alan sistemi içerisindeki çocuk oyun alanlarının durumunun peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Başar, M. A.(2000). İlköğretim okullarının işgören ve fiziki olanakları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8,1-7.
- Bilton, H. (2010). *Outdoor learning in the early years : Management and innovation* (3. Baskı). NY: Routledge.
- Burdette, H. L. & Whitaker, R. C. (2005a). A national study of neighborhood safety, outdoor play, television viewing, and obesity in preschool children. *Pediatrics*, 116(3), 657-662.
- Burdette, H. L. & Whitaker, R. C. (2005b). Resurrecting free play in young children: Looking beyond fitness and fatness to attention, affiliation, and affect. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159, 46-50
- Bower, J. K., Hales, D. P., Tate, D. F., Rubin, D. A., Benjamin, S. A., & Ward, D. S. (2008). The childcare environment and children's physical activity. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(1), 23-29.
- Brown, W. H., Pfeiffer, K. A., McIver, K. L., Dowda, M., Almeida, J. C. A. , & Pate, R. R. (2006). Assessing preschool children's physical activity: the observational system for recording physical activity in children-preschool version. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 77(2), 167-176.
- Cardon, G. M. & De Bourdeaudhuij, M. M. (2008). Are preschool children active enough? Objectively measured physical activity levels. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 79(3), 326-332.
- Clements, R. (2004). An investigation of the status of outdoor play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5(1), 68-80.

- Davies, M. M. (1996). Outdoors: an important context for young children's development . *Early Child Development & Care*, 115, 37-49.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). Introduction: Entering the field of qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The landscape of qualitative research: Theories and issues* (1-34). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dymont, J. E. & Bell, A. C. (2008). Grounds for movement: Green school grounds as sites for promoting physical activity. *Health Education Research*, 23(6),952–962.
- Finn, K., Johannsen, N. & Specker, B. (2001). Factors associated with physical activity in preschool children. *The Journal of Pediatrics*, 140(1), 81-85.
- Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: the impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111-117.
- Ford, P. (1981). Principles and practices of outdoor/ environmental education. New York: Wiley.
- Frost, J. L. (2006). The dissolution of children's outdoor play: Causes and consequences. <http://www.ipema.org/documents/common%20good%20pdf.pdf> adresinden 15 Eylül 2011'de erişildi.
- Gürkan, T. (1978). Ana sınıfı öğretmenlerinin okul öncesi eğitime ilişkin sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11, 95-114.
- Hannon, J. C. & Brown, B. B. (2008). Increasing preschoolers' physical activity intensities: An activity-friendly preschool playground intervention. *Preventive Medicine*, 46(6), 532–536.
- Hart, C.H. & Sheehan, R. (1986). Preschoolers' play behavior in outdoor environments: Effects of traditional and contemporary playgrounds. *American Educational Research Journal*, 23(4), 668-678.
- Herrington, S. & Studtmann, K. (1998). Landscape interventions: New directions for the design of children's outdoor play environments. *Landscape and Urban Planning*, 42, 191-205
- Hinkley, T., Crawford, D., Salmon, J., Okely, A. D., & Hesketh, K. (2008). Preschool children and physical activity . A review of correlates. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(5), 435-441.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1991). *İnsan-aile-kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kandır, A. ve Çatlak, İ. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin okullarının fiziksel koşullarına ve sınıflarındaki ilgi köşelerinin özelliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 8(15), 40-62.
- Karip, E. (2007). İlköğretimde kalite: Avrupa Birliği kalite göstergeleri çerçevesinde kalitenin değerlendirilmesi. In S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer, (Eds.) *Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (s.211-268). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Little, H. & Wyver, S. (2008). Outdoor play: Does avoiding the risks reduce the benefits? *Australian Journal of Early Childhood*, 33(2), 33-40.
- Louie, L. & Chan, L. (2003).The use of pedometry to evaluate the physical activity levels among preschool children in Hong Kong. *Early Child Development and Care*, 173(1), 97–107.
- Malone, K. & Tranter, P. J. (2003). School grounds as sites for learning: Making the most of environmental opportunities. *Environmental Education Research*, 9(3), 283-303.
- Martin, P. & Ho, S. (2009). Seeking resilience and sustainability: Outdoor education in Singapore. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 9(1), 79-92.
- Massachusetts Department of Early Education and Care, (2011). *Protecting children from extreme weather*. http://www.eec.state.ma.us/docs1/forms_techasst/technical_assistance/extreme_weather.pdf adresinden 10 Eylül 2011 tarihinde erişildi.
- Maynard, T. & Waters, J. (2007). Learning in the outdoor environment: A missed opportunity? *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 27(3), 255-265.
- Merriam, S. H. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- National Association for Sport and Physical Education (2009). *Active start: A statement of physical activity guidelines for children from birth to age 5*. Sewickley, PA: American Alliance for Health, Physical Education, Recreation, and Dance.
- Ouvry, M. (2003). *Exercising muscles and minds: Outdoor play and the early years curriculum*. London: National Children's Bureau.

- Perry, J. P. (2001). *Outdoor play : Teaching strategies with young children*. New York: Teachers College Press.
- Rivkin, M. (1997). The schoolyard habitat movement: What it is and why children need it. *Early Childhood Education Journal*, 25(1), 61-66.
- Saakselahti, A., Numminen, P., Varstala, V., Helenius, H., Tammi, A., Viikari, J., & Valimaki, I. (2004). Physical activity as a preventive measure for coronary heart disease risk factors in early childhood. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 14(3), 143-9.
- Sener, T. (2006) The children and architecture project in Turkey. *Children Youth and Environments*, 16(2), 191-206.
- Staempfli, M. B. (2009). Reintroducing adventure into children's outdoor play environments. *Environment and Behavior*, 41(2) 268-280.
- Studer, M. L.(1998). Developing on outdoor classroom: Blending classroom curriculum & outdoor play space. *Texas Child Care*, 12-19.
- Sunar, D. & Okman Fişek, G. (2005). Contemporary Turkish families. In J. L. Roopnarine & U. P. Gielen, (Eds.), *Families in global perspective* (s169-183). Boston: Pearson.
- Talay, İ., Aslan, F. & Belkayalı, N. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında doğa dostu ve çocuk katılımı temelli dış mekan tasarım yaklaşımları bir proje önerisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 317-322.
- Taner Derman, M. & Başal, H. A. (2010). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretimde niceliksel ve niteliksel gelişmeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 560-569.
- Tucker, P. (2008). The physical activity levels of preschool-aged children: A systematic review. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(4), 547-558
- Ural, O. & Ramazan, M. O. (2007). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü. In Özdemir, S. Bacanlı, H ve Sözer, M. (Eds.) *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri*, s.11-61. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Valentine, G. & McKendrick, J. (1997). Children’s outdoor play: Exploring parental concerns about children’s safety and the changing nature of childhood. *Geoforum*, 28(2), 219-235.
- Waite, S. (2010). Losing our way? The downward path for outdoor learning for children aged 2-11 years. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 10(2), 111-126.
- White, J. (2008). *Playing and learning outdoors: making provision for high-quality experiences in the outdoor environment*. New York: Routledge.
- White, R. (2004). *Young children's relationship with nature: Its importance to children's development & the earth's future*. White Hutchinson Leisure & Learning Group: <http://www.whitehutchinson.com/children/articles/childrennature.shtml>; adresinden 2 Ağustos 2011’de erişildi.
- Wilson, R. (2008). *Nature and young children: Encouraging creative play and learning in natural environments*. New York: Routledge.
- Wilson, R. A. (1996). Starting early environmental education during the early childhood years (ERIC Digest). Columbus, OH: *ERIC Clearinghouse for Science, Mathematics and Environmental Education* (ERIC Identifier ED 402147).

Extended Abstract

The second half of the 20th century observed a massive migration from rural areas to city and town centers in Turkey (Sunar & Okman Fişek, 2005). Caught unprepared, the cities lacked and still fail to offer essential infrastructure that would allow their residents keep their rural life styles (Bal, 2005; Talay, Aslan & Belkayalı, 2010). Due to the high density of the population, the cities have become places where people live in tall buildings, have no access to green and recreational areas or bicycle roads, are surrounded by heavy traffic, are socially alienated, constantly carry a fear of strangers, and, as a result, (especially women and children) are confined to their homes (Burdette & Whitaker 2005a; Herrington & Studtmann 1998; Malone & Tranter, 2003; Sunar & Okman Fişek, 2005; White, 2004).

With a gradual fall in the birth rates, number of children in families have decreased, which had the effect of an increase in the value of children for their families. However, parental concerns for the safety of children have heightened and places extreme restrictions on children’s moves (Frost, 2006; Kağıtçıbaşı, 1991; Kağıtçıbaşı 1996; Sunar & Okman Fişek, 2005; Staempfli, 2009; Tucker, 2008). Walking or biking to school has become an activity of the past no matter how close the school is (Malone & Tranter, 2003; Valentine & McKendrick, 1997) and busing has become the norm regardless of the distance or

socioeconomic level of families. No connection with nature and a life lived in high-rise buildings lead parents to 'protect' their children anything that belongs to nature including dirt, mud, bugs, animals, rain and snow, cold weather, and so on (White, 2004). The difficulty of keeping an eye on children and the loss of neighborhood solidarity has also exacerbated children's imprisonment (Rivkin, 1997; Valentine & McKendrick, 1997).

It is not an ungrounded concern that life within the confines of close spaces under strict auspices of adults would aggravate the obesity endemic and increase cardiovascular disorders (Brown, Pfeiffer, McIver, Dowda, Almeida & Pate, 2006; Bower, Hales, Tate, Rubin, Benjamin, & Ward, 2008; Cardon & De Bourdeaudhuij, 2008; Finn, Johannsen, & Specker, 2001; Fjørtoft 2001; Frost, 2006; Hannon & Brown, 2008; Hinkley, Crawford, Salmon, Okely & Hesketh, 2008; Pate, Pfeiffer, Trost, Ziegler & Dowda, 2004; Saakslahiti et al., 2004; Staempfli 2009). Studies conducted in the US showed that 50% of preschoolers and especially girls do not engage in adequate level of physical activity; and 60% of children under 12 carries at least one risk factor for cardiovascular disorders (Louie & Chan, 2003; Tucker, 2008). Physically active young children stay active in later years and in adulthood. Therefore, prevention of obesity and related disorders in adults requires an active childhood. National Association for Sport and Physical Education [NASPE] (2009) recommends daily 60 minutes active physical education in addition to at least 60 minutes outdoor free play time for young children. Sedentary time period should not exceed an hour.

In addition to these health benefits, outdoor play and time spent in natural environments provides children opportunities to overcome their fears about nature and to develop environmentally conscious attitudes for which early childhood period is critical (White, 2004; Wilson, 1996). From early on, children should regularly spend time in outdoor environment. Schoolyards should be designed to create natural green spaces. Early childhood programs could play a crucial role in not only cultivating children's health, but, also help them develop care and activist spirit for environment.

Outdoor activities, also, allow children to interact freely without the restrictions of indoors, learn about themselves and their environment using their senses, support their creativity and emotional, social, language, and cognitive development, and sustain their curiosity and executive skills (Burdette & Whitaker, 2005b; Ford, 1981; Ouvry, 2005; Perry, 2001; Studer, 1998; White, 2008; Wilson, 2008). Despite all these benefits, research conducted in early childhood settings has revealed that teachers of young children do not provide adequate amount of outdoor activities (Bilton, 2010; Wilson, 2008). Therefore, the aim of this research was to explore early childhood education teachers' attitudes and practices towards outdoor play. The participants were recruited from the early childhood education programs in a province within the Black Sea Region and had varying levels of training and experience. In this qualitative research, data were collected through semi-structured interviews with the participants. All the interviews were transcribed and then coded to obtain major themes. Results showed that the teachers had positive feelings and attitudes towards outdoor play but did not practice what they believed in. Factors including poor physical conditions of the playgrounds, crowded classrooms, ungrounded fears that children would get sick when they are exposed to cold weather and parental resistance were given as the reasons the participants did not make room for outdoor play in their teaching.

The result of this study revealed that teachers have strong misconceptions about the ways infective agents spread although Child and Maternal Health is a mandatory course in all early childhood teacher training programs. This finding creates concerns about the effectiveness of teacher training at higher education institutions. Excuses for not offering outdoor activities expressed by the participants pinpoint the need for intensive and ongoing inservice and preservice training programs on the benefits of, design, and implementation of outdoor activities and play. Outdoor activities should become a part of early childhood curriculum and teacher should be made accountable. Finally, the study raises questions about the quality of early care and education environments where, in most cases, there is no access to any appropriate outdoor space.